ח"כי אגודת־ישראל במליאת הכנסת. לפי כיוון השעון: הלפרט, שפירא, פרוש, לורינץ.

כמה עולים לך ארבעה אלה?

כל אחד = מיליארד

כאשר היה יצחק־יהודה שפירא בן 13, רצה אביו, אברהם־משה שפירא, לערוך לו חגיגת בר־מצווה כהילכתה. הדבר היה בתקופת המיתון של שנות השישים, אך המיתון הזה פסח, איכשהו, על שפירא. הוא החליט שהמקום הראוי הוא מלון הילטון, המפואר שבמלונות תל־אביב. ידידו הטוב של שפירא, שר־האוצר פנחס ספיר, התחנן לפני התעשיין כבר־הגוף שיוותר על החגיגה המ־פוארת בבית־המלון, ויערוך את החגיגה בביתו. שפירא הסכים, אבל היה לו תנאי: שספיר יקבל את האורחים.

וכך היה. שר־האוצר בכבודו ובעצמו עמד בפתח, וקידם את פני החוגגים בלחיצות יד.

כמה שנים חלפו, ויצחק־יהודה נכנס לחופה ביחד עם הבתולה מרת שפרינצה לבית מורגנשטרן. הפעם כבר לא יכול היה שפירא להתאפק. החתונה נערכה בלונדון, אבל על דעתו של התעשיין העשיר לא עלה לוותר על האורחים החשובים מישראל: חברי־כנסת, פקידים בכירים וקולגות מענפי התעשייה והבנקאות. שפירא חילק את רשימת המוזמנים לשני סוגים: הסוג הנחות יותר של האורחים, אלה החשובים פחות לעסקיו של שפירא, התבקשו לשלם חלק ממחיר הכרטיס. החשובים יותר קיבלו לא רק כרטיס, אלא גם שהות במלון מפואר בלונדון.

וכך אירע, ששמנה וסלתה של החברה הישראלית התאספה במלון קמברלנד היקר בבירת בריטניה, ומשם נסעה לאולמי דנסקרפט גרדן המפוארים, שם נערכה החתונה הכשרה למהדרין.

שפירא, המנהיג הנמרץ של סיעת אגודת־ישראל בכנסת, ידע תמיד מה ערכם של חברים טובים וחשובים — וגם מה מחירם. בעניינים הנוגעים לכיס, אברהם שפירא הוא מתלמידי בית הלל. הוא אינו בודק בציציות, וגם השקפות פוליטיות אינן מעניינות אותו. האיש שעשה את שפירא למיליונר גדול הוא פנחס ספיר. במיצווה המשיכו גם לוי אשכול, יהושע רבינוביץ, שימחה ארליך, ייגאל הורביץ ויורם ארידור.

עכשיו, כששפירא הוא חבר־כנסת בעצמו, וגם יו"ר הוועדה המייעצת של בנק ישראל, הוא נזקק קצת פחות לעזרתם של שרי־האוצר האלה. הוא מסוגל לראוג יפה לעצמו. חוק „מיהו יהודי" אמנם לא עבר בכנסת בשיטת הבום־טראח, כפי שהבטיח שפירא, אך בשיטה זו, של בום־טראח, עברו כמה חוקים ותקנות שחוללו גדולות למען מיפעליו המסועפים של חבר־הכנסת האדוק במיצוות.

שיטת הבום־טראח פועלת לא רק למען אברהם שפירא אישית, אלא למען כל הח"כים של אגודת־ישראל, ולמען אגודת־ישראל כולה, על 73 אלפי בוחריה.

זהו עיקר השיטה:

אגודת־ישראל חותמת על הסכם קואליציוני, ובו עשרות סעיפים, הנוגעים לענייני רוח ולענייני חומר. הסעיפים הנוגעים לענייני רוח הם הפרות גסות יותר או גסות פחות של „הסטאטוס קוו" בענייני דת. רבים מתנגדים להפרות האלה בקואליציה עצמה, וקשה מאוד — לעתים בלתי אפשרי — להעבירם. הסעיפים הנוגעים לענייני חומר מתמצים במילה אחת: כסף. הרבה כסף. גם לסעיפים האלה נמצאים מי שמתנגדים: שרי־האוצר, למשל.

בכל כמה חודשים, כשמחליטים על־כך חברי הכנסת של אגודת־ישראל, שליחיה של מועצת־גדולי־התורה, מועלית לפתע דרישה לקיים סעיף קואליציוני זה או אחר, הנוגע לענייני „הרוח". קמה סערה ציבורית. הסעיף בהסכם הקואליציוני אינו מקויים, אגודת־ישראל מאיימת לפרק את הקואליציה, ואז — בום־טראח — מקויים במלואו, ולעתים עם תוספות. אחד הסעיפים

הכסף הקל של „האגודה"

קשה לנקוב בסכום המדוייק שאותו מקבלת אגודת־ישראל, אבל אפשר להעריך. כל אחד מחברי־הכנסת של אגודת־ישראל עולה למשלם המסים הישראלי ארבעה מיליארד שקלים במחירי 83', לתקופת כהונה של ארבע שנים — או מיליארד אחד לשנה, בערך.

על־פי ההסכם הקואליציוני, צריכה אגודת־ישראל לקבל 1.4 מיליארד שקל לשנה, במחירי 1982. התהליך האינפלציוני הסך כבר סכום זה ל־3.35 מיליארדי שקלים, במחירי 83'.

אך אותו תהליך אינפלציוני מקשה מאוד על החשבון המדוייק. מי שאחראי על החישובים ועל אישור ההקצבות, היא ועדת־הכספים של הכנסת, שבראשה עומד ח"כ האגודה שלמה לורינץ. אפשר להניח שכאשר יש מקום לפרשנות, מעגל לורינץ את הסכומים המגיעים לאגודת־ישראל כלפי מעלה.

אך לא מעט הקצבות לאגודת־ישראל, למוסדותיה ולבוחריה, מגיעות גם בדרכי עקיפין שונות ומשונות. התקציבים בני המיליארדים לבניית העיר האגוראית עימנואל בגדה המערבית, למשל, אינם נחשבים כשייכים להסכם הקואליציוני. גם הקצבות שונות של מישרדי ממשלה, כמו הקצבות של מישרד־העבודה־והרווחה ל„נוקקים" נוספות לסכום הזה. יש גם הקצבות של מישרדי הדתות והפנים, למועצות מקומיות ולמועצות דתיות, הקצבות של מישרד הקליטה ועוד כיוצא באלה כספים, העושים את דרכם לכיסי סיעת אגודת־ישראל ולידי בוחריה.

בסך הכל מסתכם התשלום השנתי של ממשלת הליכוד לסיעה האנטי־ציונית בארבעה מיליארד שקלים. כאשר מדברים עכשיו על קיצוצים במישרדים ממשלתיים שונים, איש אינו מעז לדבר על קיצוצים בהקצבות הנדיבות לאגודת־ישראל.

שיטת החלוקה של הכספים האלה מעניינת לא פחות מכמותם. הכספים מחולקים על־פי מפתח אישי. לכל אחד ואחד מחברי־הכנסת של אגודת־ישראל מוקצב סכום מסויים, שהוא אחראי להעברתו. לכל אחד מחברי־הכנסת יש רשימה — שאיש אינו מעז לברוק את תוכנה המדוייק — של מוסדות מסוגים שונים ומשונים, שאליהם אמור הכסף לעבור. לפני כמה שבועות העביר מישרד־האוצר, על־פי שיטה זאת, 155 מיליוני שקלים. חלוקה דומה היתה בחודש אפריל השנה. ועדת־הכספים של הכנסת אישרה אז סכום של 23.5 מיליוני שקלים לחלוקה בין מוסדות האגודה, על־פי קביעתם האישית של ארבעת הח"כים אשר על הקופה. כל אחד מהח"כים קיבל לרשותו בריוק רבע מן הסכום: 5.875 מיליוני שקלים.

מבקר המדינה יצחק טוניק אמנם העיר לא מזמן, שלא יתכן לחלק מענקים לישיבות לפי חלוקה פוליטית, אבל מי מאזין למבקר המדינה בעניינים שהם בנפשה של הקוא־ליציה?

תהיה זו טעות לחשוב שאגודת־ישראל עושה חיל רק כשיש קואליציה שבראשה עומד הליכוד. בשנת 1961 היה דוד בן־גוריון זקוק לקולותיהם של חברי־הכנסת של האגודה כדי לשמור על המימשל הצבאי, בבת־עינו. הוא רכש את קולותיהם ברשיון לבנק. הם קיבלו את הבנק שלהם ב־1965.

הבנק עשה כמה וכמה עיסקות מפולפלות מדי, והוא הועבר לבסוף, כמעט במחתרת, לרשותו של בנק לאומי. אוצר המדינה השקיע מיליארדי שקלים — אז היו אלה מיליוני לירות — כדי להציל את כספי המפקידים התמימים מאבדון.